

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента

Косенко Юлії Миколаївни

на кандидатську дисертацію

Фроленкової Надії Олександрівни

**«Науково-методичне забезпечення змісту дошкільної освіти в
Україні (друга половина XX – початок XXI століття),**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.**

Реформування дошкільної освіти в умовах входження України в Європейський освітній простір вимагає суттєвого удосконалення змісту, технологій, форм і методів виховання та навчання дітей дошкільного віку. Таке удосконалення у XXI столітті зорієнтоване на підвищення якості дошкільної освіти, що об'єктивно зумовлено станом науково-методичного забезпечення її змісту. Упродовж другої половини XX – початку XXI століття науково-методичне забезпечення дошкільної освіти зазнавало суттєвих змін, що посилює увагу науковців до вивчення його еволюційного поступу. Важливим є осмислення позитивного історичного досвіду означеної доби у розробці науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти в Україні. Це дає можливість прослідкувати, як педагогічні ідеї витримали випробування часом, а також виокремити ті напрями у розробці науково-методичного забезпечення, за якими дошкільна освіта буде розвиватися у майбутньому.

У цьому контексті дослідження Н. О. Фроленкової «Науково-методичне забезпечення змісту дошкільної освіти в Україні (друга половина XX – початок XXI століття)» є своєчасним і актуальним. Переконливо умотивованими є його хронологічні межі: друга половина XX – початок XXI століття.

Дисертаційне дослідження виконане у межах наукової теми «Підготовка майбутнього педагога до професійної діяльності в умовах трансформації суспільного устрою та інтегрування в європейський освітній простір» (державний реєстраційний № 0106U009432), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики дошкільної освіти Педагогічного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Тему кандидатської дисертації затверджено вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол №11 від 30 листопада 2010 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні при НАПН України (протокол №7 від 25 вересня 2012 р.). Зміст дисертації відповідає обраній темі.

Дисертація характеризується логічно виваженою структурою, що охоплює коло дослідницьких завдань і відображає досягнення поставленої мети. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел, 11 додатків на 95 сторінках, в яких розміщено 17 таблиць.

Здобувачкою опрацьовано 316 найменувань наукових джерел, з них 54 – іноземною мовою. Це свідчить про те, що вона доклала чимало зусиль для пошуку й ґрунтовного аналізу значного обсягу законодавчих нормативно-правових документів, архівних матеріалів, наукової і методичної вітчизняної і зарубіжної літератури, чим забезпечила вірогідність отриманих результатів і висновків дослідження.

Мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження сформульовані науково грамотно і засвідчують, що авторка глибоко усвідомлює суть проблеми та можливі шляхи її вирішення.

Використані у дослідженні методи науково-пошукової роботи (теоретичний, історико-хронологічний, порівняльно-зіставний, системно-

структурний, ретроспективний аналіз, контент-аналіз) адекватні його меті і завданням.

Результати дослідження пройшли належну апробацію на численних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, широко впроваджені в педагогічний процес вищих навчальних закладів міст Івано-Франківськ, Хмельницький, Вінниця, Мукачево, Суми, Чернівці.

Публікації Н. О. Фроленкової якісно і кількісно (21 одноосібна наукова праця, з яких: 10 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 6 – наукових статей, 4 – тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій) відповідають усталеним вимогам, достатньо повно відображають суть та результати виконаного дослідження.

Автореферат повною мірою відображає основний зміст дисертації і відбиває головні історико-теоретичні питання проведеного дослідження та його практичні результати.

У першому розділі дисертації Н.О.Фроленкова розв'язує перше і друге завдання свого дослідження – представляє історіографію наукового дослідження, визначає чинники еволюції науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти в Україні в радянський і пострадянський періоди, окреслює основні підходи до його формування, здійснює дефінітивно-смісловий аналіз предмета наукової розвідки.

На підставі вивчення програмно-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти України досліджуваного історичного періоду, його ґрунтовного аналізу дослідниця у другому розділі дисертації визначає стратегії оновлення змісту дошкільної освіти, науково обґрунтовує концептуальні підходи до оновлення програмно-методичного забезпечення, виокремлює напрями модернізації змісту дошкільної освіти України на початку XXI століття, що відповідає розв'язанню третього завдання дослідження.

У третьому розділі, зміст якого присвячено розв'язанню четвертого завдання дослідження, схарактеризовано шляхи удосконалення змісту

дошкільної освіти. Ідеться про вплив науково-пошукової діяльності вітчизняних учених на удосконалення змісту дошкільної освіти та його науково-методичне забезпечення, про інтегрування у зміст дошкільної освіти України ефективних зарубіжних педагогічних технологій. Заслуговує на увагу представлений у дисертації ґрунтовний аналіз використання у роботі з дітьми дошкільного віку в умовах сьогодення вальдорфської педагогіки, досвіду роботи Українського освітнього Монтессорі-центру, реалізації міжнародних програм «Self-Esteem», «Step by step» тощо. Обґрунтовуючи необхідність переходу дошкільних навчальних закладів України до діяльності у нових соціокультурних умовах, авторка доводить доцільність використання різних видів програмового забезпечення у відповідності до прогресивних напрямів реформування змісту дошкільної освіти.

Проведений аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що визначені завдання реалізовано, мета досягнута. Це дозволяє розглядати дану наукову працю як завершений та цілісний науковий доробок дослідниці з важливої для вітчизняної історії педагогіки, теорії і практики дошкільної освіти проблеми. Обґрунтовані на підставі вивчення архівних матеріалів, законодавчо та нормативно-правових документів, програмно-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти, наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених досліджуваної історичної доби висновки сприймаються як переконливі і вірогідні.

Характеризуючи наукову новизну дослідження, насамперед відзначимо, що дисертація Н. О. Фроленкової помітно збагатила історіографію означеної наукової проблеми. Подальшого розвитку набули основні поняття і дефініції предмета дослідження: «зміст дошкільної освіти», «якість дошкільної освіти», «науково-методичне забезпечення», «освітня програма». На основі комплексного історико-хронологічного аналізу дошкільного виховання України вперше схарактеризовано науково-методичне забезпечення та виокремлено його компоненти: законодавчий і нормативно-правовий та програмно-методичний; означено чинники еволюції науково-методичного

забезпечення, зумовлені впливом політично-економічних і соціокультурних чинників; систематизовано підходи до укладання програмно-методичного забезпечення дошкільної освіти в досліджуваній історичний період, доведено об'єктивну детермінованість обґрунтованими концептуальними орієнтирами мети і змісту дошкільної освіти наприкінці 90-х років ХХ століття дотепер.

Особливо важливою, на наш погляд, є практична значущість результатів дослідження. Зокрема, дисертантка здобула матеріали та дійшла висновків, які помітно збагатили історико-педагогічне знання з науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти й значно поглибили зміст таких навчальних дисциплін у вищій школі, як історія дошкільної педагогіки, дошкільна педагогіка, управління дошкільною освітою, дошкільна лінгводидактика, методика ознайомлення дошкільників з природою, теорія і методика фізичного виховання, теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку та інших. За змістом і результатами дисертаційного дослідження Н. О. Фроленкової доцільною стане розробка спецкурсів і спецсемініарів, які значно розширять уявлення майбутніх педагогів дошкільної освіти про сутність науково-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти в історичному вимірі, шляхи його удосконалення. Матеріалами дисертаційного дослідження зможуть послуговуватися педагоги дошкільних навчальних закладів, науковці.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення результатів дослідження Надії Олександрівни Фроленкової, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження і побажання, поставити запитання, які виникли у процесі рецензування наукової праці і вимагають окремих пояснень:

1. На нашу думку, здобувачка мала б глибше аргументувати актуальність виконаного дослідження (стор. 5-6).

2. У параграфі 1.1. – історіографія та джерела наукового дослідження (стор. 12-28) варто було б детальніше висвітлити історичну ретроспективу *науково-методичного забезпечення* дошкільної освіти, а її становлення і розвиток подати більш стисло і лаконічно.

3. В основному тексті дисертації (стор. 32- 41) і в додатках (стор. 289-291) подано тлумачення різними науковцями базових понять дослідження, зокрема «освіта», «зміст освіти», «якість дошкільної освіти», «програмно-методичне забезпечення», «освітня програма». І це добре, але було б іще краще, якби авторка висловила своє ставлення до такого розмаїття потрактувань.

4. Припускаємо, що таблиця 2.2. «Зміст основних освітніх програм початку ХХІ століття» (стор. 95) сприймалася б значно краще, якби порівняльний аналіз зазначених програм, який подано у додатку Ж, було розміщено в основному тексті дисертації, починаючи з стор. 97.

5. У контексті предмета дослідження на стор. 115 (1 абз.) представлено авторське розуміння поняття «освітня програма» і відсутнє потрактування поняття «навчальна програма», про необхідність уточнення змісту якого авторка дисертації вказує на стор. 103. Якщо має місце ототожнення зазначених понять (див. стор. 132, 2 абз.), про це необхідно було зазначити одразу.

6. Було б важливо представити значно ширше ті наукові проблеми, які набудуть свого подальшого розвитку завдяки проведеному дисертаційному дослідженню (стор. 196).

7. Текст дисертації не позбавлений окремих орфографічних і стилістичних помилок, технічних огріхів, пов'язаних із комп'ютерним набором.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційну спрямованість і жодною мірою не зменшують значущість роботи. Вони також не знижують загальної оцінки, теоретичної й практичної цінності результатів дисертаційного дослідження.

Аналізована дисертація свідчить про високу спроможність її авторки – Надії Олександрівни Фроленкової здійснювати наукову розвідку, вміння використовувати різноманітні дослідницькі методи, аналізувати і узагальнювати результати наукового пошуку. На наш погляд, здобувачка заявила про себе як про вдумливого, ерудованого дослідника, який володіє

грунтовними професійними знаннями, глибоким педагогічним мисленням, науковим стилем викладення матеріалу дисертації.

Загальний висновок

Кандидатська дисертація Фроленкової Надії Олександрівни «Науково-методичне забезпечення змісту дошкільної освіти в Україні (друга половина XX – початок XXI століття)» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить отримані нові, науковообґрунтовані результати, є вагомим науковим доробком в історію педагогічної науки, теорію і практику дошкільної освіти, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» МОН України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

12 лютого 2016 року

Офіційний опонент,

кандидат педагогічних наук, доцент

професор кафедри дошкільної освіти

Маріупольського державного університету

Handwritten signature of Y. M. Kosenko

Косенко Ю. М.

Проректор з науково-педагогічної роботи

Маріупольського державного університету

кандидат педагогічних наук, доцент

Handwritten signature of O. B. Prochenko

Проценко О. Б.

Особистий підпис *Мосенко Ю. М.*

Засвідчується *Мосенко Ю. М.*

Завідувач відділу канцелярії *Мосенко Ю. М.*

секретар-архіварка

12.02.2016

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника

Відділ кадрів № *03.02.11/16*

15 *02* 20 *16*р.